

Toespraak Opening Academisch Jaar 2008/2009

Door prof. mr. S.C.J.J. Kortmann, rector magnificus Radboud Universiteit Nijmegen

HET GESPROKEN WOORD GELDT

Zeer gewaarde gasten, bestuurders, vriendinnen, vrienden en leden van onze academische gemeenschap, waaronder begrepen het UMC St Radboud, hartelijk welkom bij deze opening van het academisch jaar 2008/2009. Wat een feest dat we hier met zovelen bijeen zijn. Dat is een goed begin van het nieuwe Academisch Jaar. U zult het kunnen billijken dat ik twee personen in het bijzonder verwelkom: Mevrouw Nelleke Noordervliet en de kersverse alumnus Ruairi O'Neill, die ik ietwat oneerbiedig als smaakmakers van deze dag aanmerk. We zien uit naar uw voordrachten.

Ons universiteitsblad VOX schetste in mei een mooi portret van Job Cohen die tijdens het lustrum een eredoctoraat van onze universiteit ontving. Op de vraag: "Waar hebt u spijt van?" antwoordde de jonge eredoctor " Dat ik in mijn studententijd niet een jaar naar het buitenland ben gegaan",.

Over studeren in het buitenland wil ik het vanmiddag met u hebben.

Volgens de internationaliseringsnota van onze universiteit uit 2006 moet ten minste een derde van onze studenten een periode in het buitenland verblijven. Dat halen we bij lange na niet. Op dit moment gaat zo'n acht procent van de Nijmeegse studenten een tijd de grens over. Het aantal uitwisselingsstudenten dat naar onze universiteit komt, is al jaren stabiel, ongeveer 425 studenten.¹-

De aantallen inkomende en uitgaande studenten blijven niet alleen bij de Radboud Universiteit fors achter bij de streefgetallen. Dat is bij vrijwel alle Nederlandse universiteiten het geval.

Is dat jammer of erg? Het onderwijs aan de Radboud Universiteit is toch uitstekend. Visitaties, enquêtes en evaluaties laten zien dat vele van onze opleidingen tot de beste van Nederland behoren. En het Nederlandse universitaire onderwijs is ook in vergelijking met dat van andere landen van goed niveau. Waarom zouden onze studenten een deel van hun opleiding aan een buitenlandse universiteit moeten volgen?

Het antwoord is eenvoudig. Een universitaire studie is meer dan het volgen van een opleiding en het halen van een diploma. Universiteiten moeten studenten vormen en dat is meer dan kennis en inzicht in een bepaalde discipline bijbrengen. Onze studenten moeten straks verantwoordelijke posities kunnen innemen in een samenleving die steeds internationaler wordt. Ervaringen in het buitenland zijn een belangrijke bijdrage aan de academische vorming. Het is waardevol te ontdekken dat het onderwijs, de onderwijsvoorzieningen en de verhoudingen tussen docenten en studenten en tussen studenten onderling in het buitenland sterk kunnen verschillen van de onze, zelfs als de buitenlandse universiteit maar een paar honderd kilometer van Nijmegen verwijderd is. In Munster spreek je een hoogleraar niet aan met zijn voornaam. In Leuven zeg je u, niet alleen tegen je docenten, maar ook tegen je medestudenten. Ook verschillen in cultuur, gewoonten, en historisch besef zijn veelal aanzienlijk. Het lijken kleine dingen, maar als je ze fout doet heb je niet zelden een probleem. Zo wordt ook onze directheid in het buitenland nogal eens als onbeleefd, ongepast en zelfs onbeschoft beschouwd. Een verblijf in het buitenland loont. Studenten die een periode in het buitenland zijn geweest, spreken vaak vloeiend een vreemde taal, halen betere cijfers en hebben na hun studie meer kans op een interessante baan en op een hoger salaris, zo blijkt uit onderzoek. Maar bovenal vormt het je, je leert anders kijken, het verruimt je blik.. Bovendien is zo'n verblijf vaak een feest op zich.

De weg naar een buitenlandse universiteit is niet zonder hindernissen, ik noem er drie: mogelijke studievertraging, het vinden van de woonruimte en de extra kosten. Het is een taak van de universiteiten, dus ook van ons, van de betrokken steden en van de centrale overheid deze hindernissen te helpen slechten. Internationaliseren is organiseren.

Studievertraging ontstaat als een bachelor niet aansluit bij een master. En dat is heel vaak het geval. De idee dat je met een Nederlands bachelorsdiploma zonder meer een aansluitende masteropleiding in het buitenland kunt volgen, is een misvatting. Er is geen open toegang van een bachelor van de ene universiteit naar een master aan andere universiteit. Iedere masteropleiding stelt haar eigen eisen. De invoering van het bachelors-mastersstelsel heeft niet of nauwelijks bijgedragen aan de grensoverschrijdende mobiliteit van studenten. Om deze mobiliteit te verbeteren,

moeten we samen met andere universiteiten, te beginnen met partners in het IRUN-netwerk, werken aan joint degrees, aan bachelors- en mastersdiploma's die door twee of meer universiteiten gezamenlijk worden afgegeven.

Het opzetten van joint degrees vraagt tijd, ondermeer omdat de wetgeving in diverse landen hieraan in de weg staat. Intussen moeten we wel verder. Laten we beginnen studenten sterk te stimuleren een deel hun opleiding te volgen aan een buitenlandse universiteit. Iedere opleiding kent vakken die zonder bezwaar aan een andere universiteit gevolgd kunnen worden. We geven toch ook vrijstellingen als elders vakken met succes zijn gevolgd! Waarom kun je geen filosofie en de geschiedenis van Europa volgen aan de Sorbonne, onderdelen van sociologie doen in Glasgow, en scheikundevakken in Zurich? Studievertraging wordt veelal veroorzaakt door praktische problemen en die kunnen worden opgelost. Internationaliseren is zoals gezegd organiseren. Waar een wil is, is een weg. En die wil zal er zijn als we studenten en vooral ook docenten weten te overtuigen van het nut van een buitenlands verblijf. Laten alle opleidingen hun curricula zo inrichten dat studenten tijdens hun bacheloropleiding en/of masteropleiding vakken aan buitenlandse universiteiten of een stage in het buitenland kunnen volgen. Daarvoor dienen afspraken te worden gemaakt met buitenlandse universiteiten. Volgende week ga ik met vertegenwoordigers van een zestal Nijmeegse opleidingen naar onze IRUN-partner Glasgow om dergelijke afspraken te maken. Bezoeken aan andere IRUN-partners staan op de agenda. Om het voor buitenlandse studenten aantrekkelijker te maken naar Nijmegen te komen moeten opleidingen ook in de bachelorsfase enige vakken in het Engels geven. Samenwerking tussen opleidingen ligt hierbij voor de hand.

Internationaliseren is organiseren. De Faculteit der Managementwetenschappen heeft in het afgelopen jaar belangrijke stappen gezet om de internationale mobiliteit van haar studenten te bevorderen. Om die reden heb ik, voorafgaand aan deze plechtigheid, de de IRUN-premie, onze internationaliseringsprijs, uitgereikt aan professor Hans Mastop, decaan van de Faculteit der Managementwetenschappen (*u mag wel even klappen....*).

De tweede hindernis is de huisvesting. Hoe vind ik een kamer in den vreemde, vraagt de student zich af. Ook hier geldt: internationaliseren is organiseren. We zullen in Nijmegen moeten zorgen voor voldoende kamers voor onze buitenlandse studenten. De partneruniversiteiten hebben de zorg voor het onderdak van onze studenten. In Nijmegen kunnen we gezien het gebrek aan kamers deze hindernis niet alleen

wegnemen. We zijn op dit punt grotendeels afhankelijk van de gemeente Nijmegen. De studentenhuisvesting moet hoger op de Nijmeegse agenda. Buitenlandse studenten zijn de toekomstige ambassadeurs van deze stad. Ik weet dat het gemeentebestuur dit ook vindt.

Maar er is meer dan alleen huisvesting. We moeten de internationale atmosfeer op onze campus versterken. Te vaak blijven de buitenlandse studenten geïsoleerd binnen hun eigen groep. Dat geldt ook voor de buitenlandse medewerkers aan onze universiteit. We moeten ontmoetingen organiseren en van elkaars cultuur leren. Ik pleit ervoor dat iedere buitenlandse student een Nijmeegse buddy krijgt, een student-begeleider die onze buitenlandse gast kennis laat maken met het Nijmeegse studentenleven, de stad en de cultuur van ons land. Voor beide betrokkenen zal dat leerzaam en veelal ook plezierig zijn.

En dan rijst natuurlijk de vraag naar de centen. Daarbij past de slogan "Internationaliseren is investeren". Dat kan de Radboud Universiteit noch de student alleen. Daarvoor is de steun nodig van de Nederlandse overheid. Het beste nieuws van de afgelopen jaren op dit gebied kwam van de al bijna weer vergeten staatssecretaris Bruins. Hij regelde dat studenten hun beurs mogen meenemen naar het buitenland. Het aantal Nederlandse studenten dat dat doet, is gestegen van 4.000 naar 5.500. Het aantal landen waar studenten naar toe gaan, nam toe van 15 naar 54.

Ander goed nieuws lijkt de 5 miljoen euro extra bovenop de 5 miljoen die al beschikbaar was voor het Huygensprogramma: beurzen voor inkomende en uitgaande excellente studenten. Maar dat is weinig, veel te weinig: stel dat een beurs 5.000 euro groot is dan kun je 2000 studenten een beurs geven. Dat zet geen zoden aan de dijk op een aantal van alleen al meer dan 600.000 Nederlandse studenten aan universiteiten en Hogescholen. En dan reken ik de beurzen voor buitenlandse studenten niet mee.

Internationaliseren is organiseren en investeren. Dat geldt ook voor de overheid. Maar daar blijft het veelal bij mooie woorden. Alle politieke partijen hebben de mond vol over het belang van de internationalisering van het Nederlandse Hoger Onderwijs. Dan vallen al snel woorden als "Nederland als international brainport", "kennis is ons belangrijkste exportproduct" en zo kunt u er zelf ook nog wel wat

verzinnen. Ik ben benieuwd naar de toespraak die premier Balkenende vandaag aan de Erasmusuniversiteit houdt; ook hij spreekt over internationalisering. Maar nu er terecht meer geld naar de leraren gaat, wordt iedere discussie over andere investeringen in het onderwijs doodgeslagen met het argument dat er geen geld meer is. Wellicht is dat ook de reden dat de internationaliseringagenda er nog steeds niet is. Deze was in mei voorzien, maar laat op zich wachten. Er is extra geld nodig om de internationalisering van het universitaire onderwijs in Nederland vorm te geven. We zijn fors op achterstand gezet door bijvoorbeeld de landen in Oost-Europa, die met de hulp van de Europese Unie flink in de internationalisering investeren. Door deze scheve verhoudingen dreigt Nederland af te glijden naar de status van het spreekwoordelijke Jutland.

Ik sluit af met twee “nieuwjaarswensen”, één voor de docenten en één voor de studenten.

Tegen de docenten zou ik willen zeggen: overtuig studenten van het nut en de charme van een studieverblijf aan een buitenlandse universiteit. Geef uw beste krachten om dit mogelijk te maken..

Tegen de studenten zeg ik: zorg er voor dat je , als je later burgemeester, advocaat, arts, beleidsmedewerker of leraar bent en door VOX wordt geïnterviewd, niet hetzelfde hoeft te zeggen als onze ere doctor Job Cohen: dat je spijt hebt dat je niet een tijd in het buitenland hebt gestudeerd.

1 Bij deze aantallen zijn de Duitse studenten die hier hun Bachelor- en Masteropleiding volledig volgen niet meegeteld.